

1990-01-01

การพัฒนาเศรษฐกิจ ระบอบประชาธิปไตยระบอบราชการและความมั่นคงของชาติ ในมิติขีดเสร็จ

ลิขิต ชีรเวคิน

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

ชีรเวคิน, ลิขิต (1990) "การพัฒนาเศรษฐกิจ ระบอบประชาธิปไตยระบอบราชการและความมั่นคงของชาติ ในมิติขีดเสร็จ," *Journal of Social Sciences*: Vol. 27: Iss. 0, Article 16.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol27/iss0/16>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การพัฒนาเศรษฐกิจ ระบบประชาธิปไตย ระบบราชการและความมั่นคงของชาติ ในมิติเบ็ดเสร็จ

ลิขิต อีรเวดิน

ความนำ :

ผู้สังเกตการณ์การเมืองระหว่างประเทศจะพบว่า ตั้งแต่หลังสงครามเวียดนามเป็นต้นมา การเมืองของภูมิภาคหรือแม้แต่การเมืองระหว่างประเทศได้แปรเปลี่ยนไป โดยมีแนวโน้มใหญ่ๆ ที่เห็นเด่นชัดสองแนวโน้มคือ

1. ประเทศต่างๆ ได้มีนโยบายเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรม หลายประเทศได้พยายามพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่ ก็เรียกกันว่า นิกซ์ การเน้นนโยบายดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในค่ายสังคมนิยมและเสรีประชาธิปไตย

2. แนวโน้มเรื่องการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยทำให้ระบบการเมืองเปิดกว้างขึ้น แนวโน้มดังกล่าวนี้เห็นได้จากสภาวะการเมืองในสาธารณรัฐเกาหลี ไต้หวัน ไปจนถึงวลา

จากแนวโน้มดังกล่าว ยังมีแนวโน้มย่อยอีกสี่แนวโน้ม คือ

ก. ความขัดแย้งในอุดมการณ์ทางการเมืองคลายความเข้มข้นลง อุดมการณ์และลัทธิการเมืองไม่ได้เป็นประเด็นหลักในการต่อสู้ในทางการเมือง ในเวทีการเมืองโลกอีกต่อไป แต่กลับเน้นที่การพัฒนาเศรษฐกิจ การลดความตึงเครียดทางการเมือง

ข. การร่วมทุนข้ามชาติและการลงทุนข้ามชาติ โครงการใหญ่ๆ หลายโครงการเป็นโครงการร่วมของสองหรือหลายประเทศ ในบางกรณีอาจมีระบบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน ทำให้ชาตินิยมและความผูกพันกับเดิมอ่อนตัวลง ชาติต่างๆ หันมาร่วมมือกันเริ่มมีมากขึ้น

ก. ความเสมอภาคของประเทศต่าง ๆ มีมากขึ้น สถานะของมหาอำนาจสองค่ายซึ่งมีประเทศเล็ก ๆ เป็นลักษณะคล้ายบริวารนั้นได้ลดลง ความเท่าเทียมกันโดยเฉพาะความอิสระในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และการคบหาสมาคมกับประเทศเพื่อนบ้านมีมากขึ้น

ง. บทบาทของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีมีมากขึ้น เพราะกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมสื่อสาร โดยเฉพาะยุคข่าวสารในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีอันทันสมัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยียังมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปในแง่การพัฒนาอาวุธที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งทางกองทัพก็ได้พยายามปรับปรุงอยู่

จากสถานะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้การพิจารณาถึงประเด็นเรื่องความมั่นคงแห่งชาติมีขอบข่ายพิจารณากว้างขึ้น เพราะความมั่นคงในปัจจุบัน มีลักษณะเบ็ดเสร็จเกี่ยวข้องกับตัวแปรทั้งภายในและภายนอกประเทศ เกี่ยวข้องกับปัญหาทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และจิตวิทยา ซึ่งทำให้ต้องมีการปรับและประเมินบทบาทขององค์กรจกตั้งและสถาบันต่าง ๆ รวมทั้งบทบาทของทหารด้วย

ความมั่นคงแห่งชาติในมิติเบ็ดเสร็จ

ในสมัยโบราณ เช่น ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกัณฑ์กรุงรัตนโกสินทร์ ความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรจำกัดอยู่ที่ตัวแปรภายนอกเป็นใหญ่ กล่าวคือ ภัยสำคัญคือภัยที่มาจากการถูกรุกรานจากสงครามขยายราชอาณาจักร การเสียกรุงสองครั้งเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า ความมั่นคงของราชอาณาจักรหรือความมั่นคงแห่งชาติในสมัยนั้น มาจากการรุกรานจากอริราชศัตรู กองกำลังชายฉกรรจ์สมัยนั้นมีไว้เพื่อป้องกันตัวเอง รวมทั้งเพื่อการขยายราชอาณาจักรด้วย

ความมั่นคงภายในนั้น มักจะมีสาเหตุมาจากภัยธรรมชาติ เช่น การเกิดโรคระบาดจนบางครั้งอาจถึงกับต้องย้ายเมือง ตัวแปรภายในอีกตัวหนึ่งคือ การช่วงชิงราชสมบัติจนเกิดสงครามกลางเมือง มีการฆ่ากันระหว่างผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความอ่อนแอ จนข้าศึกยกเข้ามารุกราน อันเป็นภัยที่บั่นทอนความมั่นคงจากภายนอก

ในสมัยต่อมา ภัยที่มีต่อความมั่นคงของชาติมาจากลัทธิล่าอาณานิคม ซึ่งเป็นศัตรูที่มาจากประเทศอุตสาหกรรม โดยมหาอำนาจตะวันตกเหล่านั้นมีความเจริญกว่าในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โดยมีเรือกลไฟและปืนไฟ ใช้นโยบายการทูตเรือปืน (gunboat diplomacy) มาข่มขู่ประเทศที่ค้อยกว่าทั้งในเอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา จนหลายประเทศตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจเหล่านี้ ซึ่งได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ สเปน โปรตุเกส สหรัฐอเมริกา ฯลฯ

ประเทศสยามได้รอกพ้นจากภัยลัทธิล่าอาณานิคมมาอย่างหวุดหวิด โดยนโยบายการทูตอันชาญฉลาด การปฏิรูประบบการบริหาร และการทำให้เกิดความทันสมัยในสังคม รวมทั้งสถานการณ์เป็นรัฐกึ่งชนระหว่างเขตอิทธิพลของอังกฤษและฝรั่งเศส แต่ภัยต่อความมั่นคงของชาติยังคงล่อแหลมได้ผ่านพ้นไป มีการวิเคราะห์กันว่า การเสียกรุงศรีอยุธยาทำให้ผู้นำไทยวางตัวอย่างระมัดระวังไม่ประมาทต่ออิทธิพลใดๆ จึงสามารถนำประเทศให้พ้นภัยดังกล่าว

ภัยต่อความมั่นคงของชาติในยุคหลังลัทธิล่าอาณานิคม คือภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ของประเทศต่าง ๆ โดยมีอุดมการณ์มาร์กซิสม์-เลนินนิสม์เป็นแกนนำ ให้การสนับสนุนต่อพรรคคอมมิวนิสต์ของประเทศในโลที่สาม ทั้งทางแนววิธีและอาวุธ และการพยายามยึดอำนาจรัฐโดยกองกำลังทหารประชาชน แต่จากการแปรเปลี่ยนในทางผู้นำในสาธารณรัฐประชาชนจีน รวมทั้งการแปรเปลี่ยนนโยบายของผู้นำจีน ประกอบกับสภาวะการเมืองและเศรษฐกิจโลกได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดจังหวะเหมาะในการใช้การเมืองทำการปฏิรูปการทางทหาร การใช้นโยบาย 66/2523 และ 65/2525 มีผลต่อการชักจูงให้มีการมอบตัวของคนไทยที่เข้าปฏิบัติการในบ่่า ในฐานะผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย จนทำให้ปัญหาความมั่นคงดังกล่าวเบาบางลง แต่ความมั่นคงในมิติเบ็ดเสร็จในยุคปัจจุบัน เป็นความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ เป็นลูกโซ่ดังกล่าวมาแล้ว

ความมั่นคงเบ็ดเสร็จ เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาจากประเด็นทางการเมืองระหว่างประเทศทางการเมืองการบริหารภายใน การพัฒนาเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม จิตวิทยา ฯลฯ

ในแง่การเมืองระหว่างประเทศนั้น มีการกล่าวว่า ขณะนี้เป็นยุคสร้างสันติภาพ โดยกองกำลังทหารมีเพื่อการกีดกัน มีการพูดถึงยุคหลังกัมพูชา ซึ่งจะเป็นยุคที่มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอินโดจีน เพื่อจะสามารถอยู่ร่วมกับประเทศอื่น ๆ ได้อย่างสันติ การที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเน้นนโยบายสันติสัมพันธ์ การเปิดประตูประเทศ การที่สหภาพโซเวียตประกาศแนวทางกลาสนอสต์และเปรสตรอยก้า การที่เวียตนามมีการพูดถึงการประสานระหว่าง

เศรษฐกิจ วางแผน และระบบตลาด และแสดงเจตจำนงต้องการเข้าสู่เศรษฐกิจเอเชียและอาเซียน การที่เวียดนามและลาวพูดถึงจินตนาการใหม่ซึ่งมีฐานมาจากสหภาพโซเวียต การกล่าวถึงสภาวะหลังกัมพูชา ฯลฯ ล้วนแต่ทำให้เกิดความหวังได้ว่า ขณะนี้เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยสามารถจะนั่งนอนใจได้พอสมควรว่า จะปลอดจากความขัดแย้งในภูมิภาคในขอบเขตที่กว้างใหญ่ เช่น สงครามเวียดนาม ตัวแปรจากภายนอกจึงถูกจับให้นิ่งได้ชั่วคราว ยกเว้นปัญหาทางชายแดน ไทยพม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งก็ยังไม่ขยายลุกลามกว้างออกไป

และในบรรยากาศซึ่งเอื้ออำนวยต่อสันติภาพและความร่วมมือของประเทศต่าง ๆ ทั้งค่ายสังคมนิยมและเสรีประชาธิปไตย ประเทศไทยก็ได้ประกาศนโยบายการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นตลาดการค้า ซึ่งมีเหตุผลน่าสนับสนุนในแง่ปรัชญา ส่วนทางปฏิบัติจะได้ผลแค่ไหนเป็นอีกเรื่องหนึ่ง กล่าวสรุปได้ว่า ตัวแปรจากภายนอกต่อความมั่นคงได้ลดบทบาทลง โดยเฉพาะการลดความสนับสนุนและการช่วยเหลือต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

การพัฒนาเศรษฐกิจ

ในทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญยิ่งนั้น กล่าวได้ว่า ขณะนี้ประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จนมีอัตราความเจริญสูงเกือบจะเป็นคั่นนี้เลขสองหลัก รายได้จากภาคส่งออกทั้งทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมอยู่ในขั้นสูง หลายประเทศมองประเทศไทยด้วยความเลื่อมใส ทั้งในโลกเสรีและค่ายสังคมนิยม ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าความเจริญทางเศรษฐกิจได้มีส่วนทำให้เกิดความหวังและความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งความเจริญดังกล่าวมีผลมาจากโครงสร้างและนโยบายของรัฐบาลชุดก่อน รวมทั้งสภาวะของเศรษฐกิจโลก การไหลบ่าเข้ามาของทุนต่างชาติ เนื่องจากเสถียรภาพทางการเมืองระบบประชาธิปไตย แต่ในแง่ลบ ทั้งในสภาวะปัจจุบันและศักยภาพในอนาคตนั้น คือ ปัญหาเรื่องการแจกแจงช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนมีมากขึ้น ผลพวงจากความเจริญทางเศรษฐกิจตกแก่คนกลุ่มเล็กๆ เพียงกลุ่มเดียว ในขณะที่คนยากจนในชนบทยังมีความเหลื่อมล้ำอย่างมากเมื่อเทียบกับชุมชนเมือง ที่สำคัญที่สุดก็คือ ในขณะที่เกิดเศรษฐกิจใหม่ขึ้นมากมาย คนที่จัดอยู่ในฐานะยากจนยังมีกว่า 10 ล้านคนจากประชาชน 44 ล้านคน

นอกเหนือจากนั้น ความจำเริญทางเศรษฐกิจของไทยยังนำไปสู่สถานการณ์ที่น่าเป็นห่วง คือ

ก. เป็นความจำเริญที่พึ่งพาตลาดภายนอกอยู่มาก ถ้าหากตลาดภายนอกซบเซา การถอยถดของอัตราการส่งออกจะส่งผลกระทบต่อการผลิต ทำให้เกิดการชะงักงันของความจำเริญลงได้และอาจนำไปสู่การลดการผลิต ยกเว้นแต่จะหาตลาดใหม่จากภายนอกหรือการขยายตลาดภายในการผลิตจะนำไปสู่ปัญหาการให้คนงานออกจากงาน ซึ่งย่อมนำไปสู่ปัญหาการว่างงาน และจะเป็นปัญหาการเมืองไปในที่สุด

ข. ความจำเริญทางเศรษฐกิจโดยพึ่งพาทุนจากต่างชาติอยู่มาก การเพิ่มของค่าเงินเยนทำให้เกิดการลงทุนจากญี่ปุ่นมากขึ้น การไหลบ่าเข้ามาของทุนจากไต้หวัน ชองกง และที่อื่น ๆ ล้วนมีส่วนเสริมความจำเริญทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ถ้าเกิดการถอนการลงทุนออกไป สภาวะเศรษฐกิจย่อมได้รับการกระทบกระเทือน นอกจากนี้ยังเห็นได้ชัดว่า ความจำเริญเกิดจากการลงทุนของต่างชาติมากกว่าทุนท้องถิ่น

ค. ความจำเริญทางเศรษฐกิจของไทยต้องพึ่งเทคโนโลยีจากภายนอก เครื่องจักรกลต่าง ๆ การบริหาร การจัดการ มาจากการนำเข้าของสินค้าประเภททุน สินค้าที่ตีตรา "Made in Thailand" ความจริงเป็นเพียง "Made on Thai Soil" ทำให้เห็นชัดว่า ส่วนนำเข้า (Input) ที่สำคัญในสมการการผลิตคือเทคโนโลยีนั้นมาจากภายนอก ทำให้เห็นได้ชัดว่าเป็นความจำเริญที่ขาดฐาน

ง. โครงการต่าง ๆ นอกเหนือจากการผลิตเพื่อการส่งออกนั้น เป็นโครงการทางบริโภค การสร้างอาคารชุดมากมายในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ล้วนแล้วแต่เป็นการลงทุนเพื่อการบริโภคซึ่งจะไม่มีผลต่อเศรษฐกิจ ในแง่การขยายตัวไปสู่อุตสาหกรรมอื่นอย่างต่อเนื่อง นอกจากวัตถุประสงค์สร้างเท่านั้น

จ. ปัญหาสำคัญอีกปัญหาหนึ่งคือเรื่องการขาดดุลการค้า ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในระดับที่สูง แม้จะมีการกล่าวว่าการขาดดุลก็กล่าวเกิดจากการสั่งซื้อสินค้า ประเภททุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม แต่ก็ก่อให้เกิดปัญหาอันน่าเป็นห่วง

จ. ปัญหาหนักคือปัญหาเรื่องการกว้านซื้อที่ดินแปลงใหญ่ ๆ โดยนักธุรกิจไทยหรือนักธุรกิจไทยร่วมกับนักธุรกิจต่างชาติ เพื่อทำโครงการใหม่ ๆ โดยเฉพาะแบบครบวงจร ทำให้เกิดการกว้านซื้อที่ดินแปลงใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นการทำลายชาวนาอิสระ ซึ่งมีที่ดินพอทำกินมากกลายเป็นลูกจ้างของบริษัทใหญ่ๆ ผลสุดท้ายจะเป็นการสร้างสังคมชนชั้น ในลักษณะเจ้าของปัจจัยการผลิตรายใหญ่ ๆ กับคนไทยที่เป็นลูกจ้างบริษัทเหล่านั้น ซึ่งย่อมมีนัยสำคัญในทางการเมืองและสังคม

ที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่า แม้เศรษฐกิจไทยจะพัฒนาไปด้วยดี แต่ประเด็นในทางการเมืองและสังคมซึ่งมีนัยต่อความมั่นคงของชาติในอนาคตเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยคนจน ถ้าไม่มีการแก้ไขโดยการเก็บภาษีทางตรงและการประกันสังคม ปัญหาทางการเมืองจะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การพัฒนาระบอบประชาธิปไตย

ในด้านการเมืองและการบริหารนั้น ประเด็นที่สำคัญที่สุดขณะนี้ ประชาธิปไตยครึ่งใบขณะนี้มีปัญหาเรื่องการใช้เงินในการเลือกตั้ง การที่ระบบไม่สามารถจะกรองคนชั่วไม่ให้เข้าสู่ระบบการเข้ามาตอนทุนของนักธุรกิจ ซึ่งปัญหาก็กล่าวเกิดขึ้นทั้งต่อระบบและต่อรัฐบาล จนมีความวิตกว่าอาจมีกระบวนการยึดอำนาจรัฐสภาโดยการใช้เงิน หรือที่เรียกว่า ธนประหาร นอกจากนั้นยังมีไตรลักษณ์คือ อำนาจ ผลประโยชน์และอิทธิพล ซึ่งจะขยายความข้างล่างนี้

ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน แยกแยะออกได้ 2 แง่คือ ในแง่ระบบและต่อรัฐบาล

ปัญหาระบบ : ระบอบประชาธิปไตยมีหลักสำคัญที่สุดคือ อำนาจอปกรองเป็นของประชาชน ซึ่งหมายความว่า ผู้แทนราษฎรถูกเลือกจากประชาชนให้ขึ้นมาทำหน้าที่บริหารประเทศ จักการทรัพยากรและแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าแก่สังคม ความสำคัญจึงอยู่ที่การมีการเลือกตั้งตามครรลองประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ซึ่งหมายความว่า กระบวนการเลือกตั้งต้องดำเนินการโดยถูกต้องตามกฎหมายเกณฑ์ของกฎหมายและการเมือง

กล่าวคือ เป็นการลงคะแนนเสียงด้วยใจสมัคร ไม่ถูกครอบงำโดยอำสสินจ้าง และผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง พร้อม ๆ กับการดำเนินการตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ หาเสียงเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์ใจและไม่ใช้วิธีการซึ่งสกปรกโดยขัดต่อกฎหมายหรือวิญญานประชาธิปไตย

แต่สิ่งที่ปรากฏอยู่ขณะนั้น มีลักษณะที่ขัดต่อคุณลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นอย่างสิ้นเชิง การทุ่มเงินเพื่อซื้อคะแนนเสียงในการเลือกตั้งเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ พรรคการเมืองเกือบทุกพรรคตกอยู่ภายใต้อำนาจเงินและนายทุน ผู้บริหารพรรคส่วนใหญ่คือนักธุรกิจ หลายพรรคดำเนินการบริหารพรรคแบบบริษัท และตำแหน่งผู้บริหารพรรคก็มักตกแก่ผู้ที่มีเงินทองสนับสนุนพรรค ทัวรัฐมนตรีมุ่งหวังแต่เพียงเพื่อถอนทุน เพราะหลายคนเข้าสู่ตำแหน่งโดยการใช้เงิน การเข้าสู่ระบบการเมืองกลายเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบธุรกิจ ลักษณะธุรกิจการเมืองจึงเกิดขึ้น และ การใช้เงินเพื่อซื้อเสียงเข้าสภา เพื่อเข้าร่วมฝ่ายบริหารนั้นจึงมีลักษณะเป็นการยึดอำนาจการเมืองและอำนาจรัฐด้วยเงิน ธนาธิปไตยจึงเป็นปรากฏการณ์ที่ปฏิเสธไม่ได้

สภาวะดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดความเสื่อมทรทาคือระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะถ้าระบบดังกล่าวถูกแปรเปลี่ยนเป็นระบบเผด็จการ ย่อมจะเป็นเชื้อให้เกิดการเติบโตของฝ่ายคอมมิวนิสต์ แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายที่เครื่องกรองประชาธิปไตยซึ่งได้แก่ ระบบและกระบวนการที่เป็นอยู่ไม่สามารถจะกรองสิ่งโสโครกออกได้ ทั้งนี้เพราะปัญหาความยากจน ความเขลา และการขาดความตื่นตัวและเข้าใจทางการเมือง และให้น้ำหนักและความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพของชนบางกลุ่ม สภาพการใช้เงินหรือสภาพการจัดการทุกอย่างในรูปการซื้อ ๆ ขาย ๆ จึงเกิดขึ้น สังคมไทยขณะนี้ซื้อทุกอย่างตั้งแต่ยศฐาบรรดาศักดิ์ ตำแหน่ง ปริญญา ฯลฯ แม้แต่ตำแหน่งวุฒิสมาชิก เครื่องราช ฯ อันทรงเกียรติก็ไม่ซื้อยกเว้น

ปัญหารัฐบาล : เมื่อระบบเป็นระบบที่มีปัญหา รัฐบาลก็มีปัญหาด้วย แม้จะเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้เพราะความจำเป็นที่ต้องยอมรับยอม สยบต่ออำนาจเงินซึ่งมีบทบาทอย่างมากในแง่การต่อรอง

ผลที่เกิดขึ้นคือ การมีรัฐมนตรีที่มีภูมิหลังอันไม่น่าไว้วางใจ มีบุคลิกและท่าทีที่ขาดความเป็นผู้ดี ขาดความรู้และคุณธรรม แต่ลดจวดยประโยชน์จากความอ่อนแอของสังคมและระบบที่บกพร่อง ปัญหาตกอยู่ที่ระบบ ไม่ใช่อยู่ที่ตัวหัวหน้ารัฐบาล แต่เนื่องจากไม่สามารถจะต่อสู้กับพลังต่าง ๆ ดังกล่าวได้ ทำให้การทำงานของรัฐบาลดำเนินไปไม่ได้ดีเท่าที่ควร

ทางแก้ขณะนี้ถ้าจะมีทางทำได้ดังนั้นก็ ในระยะต้นนายกรัฐมนตรีต้องใช้หลักคุณธรรม มากกว่าการยอมโอนอ่อนต่อพลังทางการเมือง รัฐมนตรีที่มีคุณธรรม มีความสามารถ จะมีส่วน

ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และความน่าเชื่อถือต่อรัฐบาล นายกรัฐมนตรีจะต้องมีความมุ่งมั่นและมีความกล้าหาญทางการเมือง และต้องสู้กับระบบ ต้องมีการคัดตัวรัฐมนตรีอย่างระมัดระวังโดยตัวท่านนายกรัฐมนตรี

ส่วนในแง่การแก้ระบบนั้นต้องมีการกรองคณะรัฐมนตรี เนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งบริหาร วิธีการก็คือ ต้องมีพรรคที่สามารถกรองผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อจะได้ ส.ส. ที่ดี และจะนำไปสู่คณะรัฐมนตรีที่ดี แต่ถ้าทำไม่ได้ก็ต้องมีมาตรการการกรองคณะรัฐมนตรี ซึ่งอาจใช้วิธีการใช้วุฒิสภาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ดังกล่าว โดยกำหนดให้วุฒิสภานุมัติรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือเป็นคณะ ก่อนจะมีการนำรายชื่อกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งให้เป็นรัฐบาล

แต่ก่อนจะมีกระบวนการเช่นนั้น จะต้องมีความสุจริตที่จะมีความชอบธรรมที่จะมีอำนาจเช่นนั้น นั่นคือ การให้วุฒิสภามีตัวแทนอาชีพ ซึ่งเลือกกันเองจากกลุ่มอาชีพของคน ไม่ใช่สภาที่คอยสร้างเสถียรภาพให้รัฐบาลหรือตัวนายกรัฐมนตรี หรือเพื่อเป็นการแจกรางวัลทางการเมืองให้แก่ข้าราชการประจำและนักธุรกิจบางคนบางกลุ่ม

จุดเน้นอยู่ที่จะต้องปรับเปลี่ยนระบบให้มีระบบที่มีวุฒิสภาของตัวแทนอาชีพ และมีรัฐบาลที่มีคุณสมบัติตามที่ไ้กล่าวมาแล้ว แต่ต้องรักษาไว้ซึ่งเนื้อหาของประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ ฯลฯ และต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้มีการใช้อำนาจเงินเข้ามาซื้อเสียง ขณะเดียวกันต้องไม่ให้มีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ต้องกระจายอำนาจไปในกลุ่มต่าง ๆ ทางปฏิบัติเป็นเรื่องซับซ้อนและละเอียดอ่อน จะต้องช่วยกันขบคิดต่อไป

ปรากฏการณ์สำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือ การใช้จ่ายเงินซื้อเสียง ซึ่งอาจมีการซื้อรัฐสภาได้ มีลักษณะธนะหาร ซึ่งธนะหารเป็นศัพท์ทางรัฐศาสตร์ที่ศาสตราจารย์ ดร. กระมล ทองธรรมชาติ ได้ตั้งขึ้นเพื่อใช้ในการอธิบายสภาวะการเมือง ที่มีอำนาจเงินเป็นศูนย์กลางของอำนาจทางการเมือง ธนะหารคือ การใช้จ่ายเงินในการซื้อเสียงเลือกตั้ง จนผลที่สุดสามารถได้คะแนนเสียงข้างมากในสภาจนตั้งรัฐบาลและได้อำนาจรัฐ ธนะหารต่างกับรัฐประหารตรงที่ว่า รัฐประหารเป็นการยึดอำนาจขั้ว รัฐบาลเดิมไม่ว่าจะมาจากการเลือกตั้งหรือโดยวิธีอื่น โดยใช้กำลังที่มีการจัดตั้งและติดอาวุธ จากนั้นก็ตั้งรัฐบาลซึ่งมักจะเป็นรัฐบาลที่ใช้อำนาจเผด็จการ

ส่วนธนประหารนั้นใช้วิธีการสันติ และยังคงรักษากรอบกติกาของรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้ง หากแต่ถ้ามีการใช้เงินซื้อเสียงจากผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ข้อทักผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีศักยภาพสูงที่จะได้ชัยชนะมาอยู่พรรคของตน เพื่อจะได้เป็นพรรคที่มีเสียง ส.ส. มากที่สุด และเป็นแกนกลางในการจัดตั้งรัฐบาล

ธนประหารจึงต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญคือ เงิน ซึ่งอาจมาจากสมาชิกพรรคเองหรือมาจากการบริจาคทั้งทางตรงและทางอ้อมจากวงการธุรกิจ ซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกันอยู่ รวมทั้งการบริจาคจากนักธุรกิจหรือองค์การต่างชาตินอกเหนือจากนั้นก็อาจมีงบ ฯ จากภาคสาธารณะ

ในกรณีที่พรรคนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐในระดับสูง อาจจะมีเงินสนับสนุนจากงบ ฯ ที่ไม่เปิดเผย

โดยสรุป ธนประหารคือการใช้เงินในการยิ่กรัฐสภา ซึ่งนำไปสู่การได้อำนาจรัฐและการจัดตั้งรัฐบาล

ธนประหารคือการปกครองโดยคนมีเงิน และส่วนใหญ่คนมีเงินถ้าไม่ใช่ผู้ดีเก่าก็คือชนชั้นกลาง นักธุรกิจหรือที่ศัพท์ของฝ่ายก้าวหน้าเรียกว่า ชนชั้นกระฎุมพี การปกครองโดยคนมีเงินนี้เป็นที่รู้จักกันในศัพท์รัฐศาสตร์ว่า Plutocracy หรือธนาธิปไตย ซึ่งในแง่หนึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยจะมีเศรษฐกิจระบบตลาดเป็นฐาน ก็คงหนีไม่พ้นการต้องใช้เงินและการตอบสนองต่อกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดัน

อย่างไรก็ตาม ข้อแตกต่างที่สำคัญคือ การใช้เงินในการเลือกตั้ง เช่น ในสหรัฐอเมริกาหรือในอังกฤษ มีเพื่อการรณรงค์หาเสียง เพื่อการโฆษณา เพื่อค่าใช้จ่ายในการพิมพ์เอกสาร เพื่อจ้างคนมาช่วยการรณรงค์ ฯลฯ แต่ไม่ใช่การใช้เงินซื้อคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือเพื่อแจกหัวคะแนน เพื่อการหาคะแนนเสียงจัดตั้ง จริงอยู่จะมีการเถียงได้ว่า การแจกเงินก็อาจมีอยู่แม้ในทั้งสองประเทศนั้น แต่ในสัดส่วนแล้วคงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีลักษณะเป็นช้อยกว่ากันมากว่ากันนัก? ในกรณีการตอบสนองต่อกลุ่มผลประโยชน์นั้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่า กลุ่มธุรกิจโดยเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์นั้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่า กลุ่มธุรกิจโดยเฉพาะกลุ่มที่ให้อำนาจสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งประธานาธิบดี คงได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล

ขณะเดียวกัน กลุ่มทหารซึ่งมีอำนาจต่อรองก็คงจะได้รับการตอบสนองเช่นกัน จนเกิดศัพท์ที่ว่า military-industrial complex หรือ กลุ่มอิทธิพลทหาร-อุตสาหกรรม ซึ่งมีผลต่อนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในกรณีสงครามเวียดนาม กลุ่มทหารและกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเคมีที่ใช้ทำอาวุธต้องการให้เป็นสงครามยืดเยื้อ

แต่จุดหนึ่งที่เป็นจุดที่แตกต่างที่น่าสนใจ ในขณะที่กลุ่มทหารและอุตสาหกรรมมีอิทธิพลทางการเมือง สื่อมวลชน กลุ่มจี้กั๊งอื่น ๆ เช่น กลุ่มต่อต้านสงคราม ขบวนการสันติภาพ นักศึกษากิจกรรมกร และสหภาพต่าง ๆ ชาวนาหรือกสิกร ต่างก็มีศักยภาพที่จะผลักดันรัฐบาลได้พอ ๆ กัน ดังนั้น การตอบสนองของรัฐหรือรัฐบาลต่อกลุ่มที่มีเงินคือ นักธุรกิจและอุตสาหกรรมมีขึ้นตามปกติ

แต่ฝ่ายตรงกันข้ามก็สามารถจะผลักดันรัฐบาลได้พอ ๆ กัน การไม่ถูกรอบงำโดยกลุ่มมีเงิน ทำให้อำนาจของชนาธิปไตยถูกกดขี่ได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับกรณีของประเทศที่กำลังกระเสือกกระสนที่จะพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในขณะนี้

ปัญหาที่สำคัญของชนาธิปไตยและชนประหารก็คือ การผลักดันไล่คนดี ๆ ที่ตั้งใจทำงานเพื่อชาติและสังคม คนที่เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่ออุดมการณ์และเพื่อประชาชน คนเหล่านี้แม้จะมีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็มีความหวังของสังคม แต่ผลสุดท้ายก็ต้องเลือกระหว่างถูกขับออกจากเวทีประวัติศาสตร์ หรือยอมสยบต่อชนาธิปไตย เพื่อความอยู่รอดในเวทีการเมือง อุดมคติกลายเป็นอหิวาตกโรคทางการเมือง อุดมการณ์กลายเป็นหอกที่ไร้ความคม มีแต่ธนบัตรเท่านั้นที่ส่งเสียงดังและสัมฤทธิ์ผล สังคมก็จะเหลือแต่อำนาจเงินตรา เงินเป็นพระเจ้ากลายเป็นสิ่งที่เนรมิตได้ทุกอย่าง แม้ตำแหน่ง อำนาจ และวาสนา ปัญหาที่ตามมาก็คือ การพยายามถอนทุนในแวดวงธุรกิจ เสียไปเท่าใดต้องถอนทุนมากกว่าที่เสียไป เพราะธุรกิจคือการพิจารณาข้อแตกต่างระหว่างทุนและกำไร

การถอนทุนก็คือการใช้เงินเพื่อการเข้าสู่อำนาจและก็ใช้อำนาจเพื่อหาเงินชดเชยทุนที่จ่ายไป และเพื่อการหาเงินจากตำแหน่ง ผลสุดท้ายกระบวนการการเมืองก็คือส่วนหนึ่งของกระบวนการทำธุรกิจ ธุรกิจการเมืองและชนาธิปไตยจึงเป็นของคู่กัน และผลสุดท้ายอำนาจรัฐและการเป็นรัฐบาลก็จะมาจากวิธีการเดียวกัน ชนประหาร

ถ้าไม่มีการแก้ไขสภาพดังกล่าว ผลเสียทางการเมืองรวมทั้งภัยทางลบในทางเศรษฐกิจ และสังคมจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ข้อสำคัญ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องกระทำโดยไม่ให้กระทบ ต่อหลักการสำคัญ คือ การคงไว้ซึ่งระบบประชาธิปไตย

สถานะที่น่าเป็นห่วงในการเมืองไทยคือ ไตรลักษณ์ ซึ่งได้แก่ อำนาจ ผลประโยชน์ และอิทธิพล ซึ่งถ้าไม่มีการแก้ไข อาจนำไปสู่จุดจบของระบบประชาธิปไตย ซึ่งจะขยายความ ดังนี้คือ

Lord Acton ได้กล่าวอมตพจน์ไว้ว่า “Power corrupts and absolute power tends to corrupt absolutely” (อำนาจทำให้คนเสีย และอำนาจเด็ดขาดมีแนวโน้มที่จะทำให้คนเสียอย่าง เด็ดขาดยิ่งขึ้น) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ใครก็ตามที่อยู่ในตำแหน่งอำนาจนาน ๆ ก็จะถูกครอบงำโดย อำนาจ จนลุแก่อำนาจค้ำค้ำกับการขึ้นกเป็นนรก ชั้ไม่เป็นไม้ จึงต้องมีการเตือนตัวเองตลอดเวลา มิฉะนั้นจะลืมหืมตา

ในบางระบบการเมืองจึงต้องมีการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจเกินเลย เช่น จักรพรรดิจีนโบราณอ้างว่าได้เอาผิดจากสวรรค์มาปกครอง แต่ก็มีการตรวจสอบถ่วงดุลในกรณี ที่ขุนนางกังฉินข่มเหงประชาชน และช่องเฝ้าไม่อยู่ในทำนองครองธรรมก็จะมีมาตรการคือ การกล่าว อ้างว่าสวรรค์จะถอนอาณัติ โดยเฉพาะในกรณีบ้านเมืองเสื่อมโทรม โจรผู้ร้ายชุกชุม เชื่อน้ำพึ่ง ข้าวยากหมากแพง ฯลฯ

ในกรณีระบบประชาธิปไตยนั้น ก็มีการไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ หรือรัฐมนตรีเป็น ราย ๆ ไป ในกรณีมีการเลือกตั้งทั่วไปก็ไม่เลือกผู้หนึ่งเข้ามาอีก

นอกจากมาตรการต่าง ๆ ดังกล่าว รัฐบาลก็ยังอาจถูกตรวจสอบการปฏิบัติงานหรือความ ซื่อสัตย์สุจริต โดยพรรคฝ่ายค้าน สื่อมวลชน สภาผู้แทนราษฎร หรือผู้วิจารณ์สังคมจากวงการ ศึกษา

การลุแก่อำนาจจะเด่นชัดยิ่งขึ้นถ้ามีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าผู้อยู่ในอำนาจ สามารถใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ทางการเงิน เช่น การมีโครงการใหญ่ ๆ และได้ค่าคอมมิชชั่น การทำธุรกิจการค้า

ตัวอย่างของการใช้อำนาจในการหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น กรณีประธานาธิบดี มาร์กอส ซึ่งมีทรัพย์สินสมบัติมากมาย หรือในกรณีอื้อฉาวในญี่ปุ่น คือ กรณีล็อกซีค นอกจากนั้น ก็มีตัวอย่างใกล้เคียงเช่น ประเทศเพื่อนบ้าน

การประสานระหว่างอำนาจและเงินหรือธุรกิจ คือ ธุรกิจการเมือง ซึ่งมีการวิเคราะห์ว่า สถานะ “ธุรกิจการเมือง” เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นเด่นชัดในประเทศไทย “ธุรกิจการเมือง” คือ เล่นการเมืองเพื่ออำนาจ ใช้อำนาจเพื่อทำธุรกิจการค้า การใช้อำนาจในทางการเมืองจึงอาจออกมา ในลักษณะไม่ชอบมาพากล ถ้ามีการขวางโดยบุคคลหรือองค์กรใด ก็ต้องพยายามแก้ไขโดยการ เปลี่ยนตัวบุคคลหรือแก้ไของค์กร

จากอำนาจและผลประโยชน์ก็มาสู่อิทธิพล อิทธิพลอาจจะมาจากอำนาจการเมือง หรือ อาจจะมาจากนอกโครงสร้างอำนาจรัฐ ซึ่งได้แก่ อิทธิพลมืด บุคคลที่มีอำนาจเงิน มีเครือข่าย ของการจัดตั้ง มีธุรกิจทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือผิดกฎหมาย บางครั้งก็เป็นผู้นำหรือเจ้าพ่อ ท้องถิ่น อิทธิพลมืดเหล่านี้สามารถแปรเปลี่ยนเป็นอำนาจทางการเมือง และสามารถนำไปสู่ผล-ประโยชน์ทางการเงินหรือธุรกิจได้

อำนาจ ผลประโยชน์ อิทธิพล คือ ตัวแปรหลักสามตัวที่มีบทบาทอย่างมากในสังคม ไทย อาจกล่าวได้ว่าเป็นไตรลักษณ์ของการเมืองและสังคมไทย

ใครที่วิเคราะห์การเมืองไทยโดยมองข้ามลักษณะสามประการดังกล่าว ย่อมมองภาพ ไม่ครบ

ในกรณีการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การใช้อิทธิพลเพื่ออำนาจทาง การเมือง และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั้น เป็นที่ทราบกันดีว่าในขณะนี้มีสภาพเป็นอย่างไร การแก้ไขปัญหาคงกล่าวขึ้นอยู่กับระบบ ตัวบุคคล และสภาพแวดล้อมนอกระบบ

ในแง่ระบบนั้น จะต้องมีการสร้างกลไกเพื่อการตรวจสอบถ่วงดุล จะได้ไม่สามารถใช้อำนาจอย่างอิสระ ในแง่ตัวบุคคล จะต้องมีการกักตุนคนที่มีคุณธรรมเข้ามาบริหารราชการ แผ่นดิน ส่วนในแง่สภาพแวดล้อมนอกระบบนั้น ประกอบด้วยความตื่นตัวของประชาชน สื่อมวลชนที่รับผิดชอบและมีอิสระในการวิพากษ์วิจารณ์

แต่ทั้งหมดนี้ก็ต้องสามารถนำไปสู่คุณภาพของอำนาจ ไม่ให้องค์กรใดหรือบุคคลใดสามารถมีอำนาจได้เต็มที่ การแบ่งแยกอำนาจและการถ่วงดุลอำนาจในระบบและนอกระบบหรือสภาพแวดล้อม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทราบเท่าที่สภาพดังกล่าวไม่เกิดขึ้น ไตรลักษณ์ในแง่อำนาจ ผลประโยชน์และอิทธิพล ก็จะปรากฏอยู่ในสังคมไทยต่อไป

การบริหารและระบบราชการ

ในส่วนของการบริหารนั้น มีความจำเป็นที่ต้องมีการปรับตัวต่อสภาวะใหม่ของสังคม เพราะถ้าการบริหารประเทศ โดยเฉพาะถ้าระบบและบุคลากรไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก็ย่อมนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอำนาจมีผลกระทบต่อนามันของชาติได้ ซึ่งจะขอสาธยายดังต่อไปนี้คือ

ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา สภาพการเมืองที่เปิดหรือกึ่งเปิดทำให้ข้าราชการประจำต้องมีการปรับตัวและมีการพยายามต่อสู้เพื่อความอยู่รอด ทั้งของตัวเองและของหน่วยงานของตน โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ

มีคำถามที่ข้าราชการจะต้องพิจารณา 4 ข้อด้วยกันคือ

1. ระบบการเมืองแบบเปิดหรือกึ่งเปิดนี้จะดำเนินต่อไป แม้อาจจะมีการขั้วจังหวะบ้าง แต่จากสภาวะความเป็นจริงของสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป ระบบการเมืองที่จะใช้ในสังคมไทยไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไรก็ตาม ต้องมีการเปิดให้มีส่วนร่วมของประชาชน และข้าราชการการเมือง คือ รัฐมนตรี ศ.ส. จะเพิ่มอำนาจและบทบาทของตนมากขึ้น ซึ่งเป็นความจริงทางการเมืองที่ข้าราชการจะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว เช่น การที่รัฐมนตรีมีอำนาจ แท้ทั้งปลัดกระทรวง รองปลัดกระทรวง อธิบดี และรองอธิบดี ทำให้ปลัดกระทรวงมีปัญหาบังคับบัญชา เพราะไม่มีอำนาจแท้อย่างข้าราชการระดับสูง ให้คุณให้โทษไม่ได้ก็ย่อมบริหารบุคลากรลำบาก

ความเป็นจริงในขณะนี้ ข้าราชการระดับปลัดกระทรวงจะต้องเผชิญ และคงต้องเรียนรู้การปรับตัวและสร้างสัมพันธ์อันดีกับรัฐมนตรี สภาพดังกล่าวคงหนีไม่พ้นการเล่นการเมืองของข้าราชการประจำระดับสูง โดยเฉพาะการเข้าถึงรัฐมนตรี

2. เมื่อระบบการเมืองเปิดขึ้น หลังจากการเมือง เช่น คณะกรรมาธิการสภา การเรียกร้องจากกลุ่มพลล้มพลชน สื่อมวลชน ฯลฯ จะจับตามองข้าราชการว่าปฏิบัติการณ์มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด และอาจมีแรงผลักดันอื่น ๆ ทั้งที่ถูกต้องตามทำนองครองธรรม และที่ถือผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง

ข้าราชการจะต้องเรียนรู้ที่จะรับกับพลังการเมืองเหล่านี้ เพื่อมิให้เสียหลักการและประโยชน์ของประเทศชาติ

3. สภาพาสังคมไทยและสังคมโลกได้เปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะเรื่องวิทยาการเครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ หน่วยงานโตขาดสมองกลเพื่อการเก็บข้อมูลก็คงจะตามไม่ทันความเจริญของโลกและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะที่ภาคเอกชนได้ก้าวไกล

ผลจากการที่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของโลกและสังคม ไม่เพียงแต่จะทำให้ข้าราชการล้าหลังเท่านั้น แต่จะก่อให้เกิดปัญหาและความเสียหายต่อภาคเอกชนด้วย เช่น ในขณะที่การสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญต่อการติดต่อเจรจาธุรกิจ ถ้าระบบสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ย่อมก่อให้เกิดความไม่สะดวกต่อการปฏิบัติการณ์ของภาคธุรกิจ

การขาดวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บและใช้ข้อมูล ย่อมทำให้ไม่สามารถให้ข้อมูลต่อภาคเอกชนที่ต้องใช้ประกอบเพื่อการตัดสินใจนโยบาย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภาครัฐบาลและภาคเอกชนต้องไปคู่กัน

4. การปรับตัวของหน่วยราชการในแง่วัสดุอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติการณ์ในสภาวะปัจจุบัน ทว่าข้าราชการต้องปรับตัวโดยการปรับปรุงความรู้ความเข้าใจ สภาพาสังคมและโลกที่เปลี่ยนไป ความเจริญที่เกิดขึ้นในภูมิภาค การพูดถึงการเป็นประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่ สถานะของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แนวโน้มวิวัฒนาการของเศรษฐกิจโลกและสภาพการณ์อันใหม่ในภูมิภาค การเตรียมตัวเพื่อรับกับสภาพอันใหม่ของสังคมไทย ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องที่ข้าราชการจะต้องเฝ้ารู้ อ่าน ติดตามข่าวสารข้อมูล

ปัญหา คือ ข้าราชการส่วนใหญ่ไม่อ่านหนังสือชนิตเป็นเรื่องเป็นราวอย่างต่อเนื่อง เพราะอ่านแต่เพิ่มหนังสือที่จะต้องลงนาม อ่านหนังสือพิมพ์รายวัน (อย่างลวก ๆ) และเสียเวลาไปประชุม เลยใช้ความรู้เดิมหรือสามัญสำนึกในการตัดสินใจมากกว่าการใช้วิชาการ

4. ในขณะที่ภาคเอกชนมีความพลวัตมากขึ้น ทั้งในแง่การปฏิบัติการและเศรษฐกิจ โดยผู้บริหารมีรายได้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน ข้าราชการยังคงประสบปัญหาเรื่องค่าครองชีพ จะต้องประหยัดและมัธยัสถ์ จึงจะสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างซื่อสัตย์สุจริต

หลายคนที่ทนอยู่ไม่ได้ก็ได้ออกไป ทำให้เกิดสภาวะ “สมองไหล” โดยเฉพาะผู้ที่เรียนมาทางเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ ช่างเทคนิคสมองกล การปรับตัวในเรื่องนี้เป็นเรื่องจำเป็น มิฉะนั้นจะเหลือแต่ข้าราชการที่มีคุณภาพกลาง ๆ หรือคนที่ยืงติ “สละชีพเพื่อชาติ” เท่านั้น

ระบบข้าราชการและข้าราชการมีไว้เพื่อบริการสังคมและรับใช้ประเทศชาติ เมื่อสภาพสังคม ระบบการเมือง และเศรษฐกิจเปลี่ยนไป ย่อมจำเป็นต้องมีการปรับตัว แต่ปัญหาคือระบบราชการส่วนใหญ่ปรับตัวช้า ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความเสียหายได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว เพื่อให้มีการปรับตัวให้ทันทั่วทั้ง

ถ้าจะพูดถึงการเป็นนิคส์ (NICs) ต้องมีการวางแผนปฏิรูปด้านต่าง ๆ และส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ต้องปฏิรูปคือ ระบบราชการโดยเฉพาะตัวข้าราชการซึ่งเป็นผู้บริหาร

ในส่วนของการทหารนั้น ก็เช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน จะต้องมีการเปลี่ยนบทบาทของคนใหม่ ทั้งนี้เพราะขณะนี้ภัยจากภายนอกได้เบาบางลง ขณะเดียวกันภัยจากภายในคือ การปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ก็ลดน้อยลง ทหารซึ่งเป็นองค์กรจัดตั้งเข้มแข็งซึ่งตามรัฐธรรมนูญ นอกจากมีภารกิจเพื่อการป้องกันประเทศ ยังมีภารกิจในการพัฒนาประเทศ ทหารจึงต้องหันไปสู่เป้าหมายใหม่คือ การมีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงในทางการเมือง คือ ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันก็มีภารกิจสำคัญในการต่อสู้กับสงคราม กับปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในทางเศรษฐกิจและสังคม กรณี “อีสานเขียว” และ “ความหวังใหม่” เป็นตัวอย่างของการรณรงค์ต่อสู้กับความยากจน

การที่มีกองทัพเพื่อการรักษาสันติภาพและความมั่นคงจากภัยภายนอกและภายใน ย่อมมีส่วนเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติไปในตัว

แต่การจะทำสงครามกับความยากจนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่แน่ชัด เป้าหมายจะแน่ชัด ใดนั้น เป้าหมายในระดับชาติที่มาจากรัฐบาลจะต้องแน่ชัดก่อน มิฉะนั้นต่างฝ่ายต่างดำเนินการไป โดยอาจสวนทางกัน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าวิตกมากในขณะนี้ก็คือ ในขณะที่เกิดเศรษฐกิจใหม่ขึ้นมามากมาย ข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนซึ่งเป็นสถาบันสำคัญของสังคม กำลังเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ จนมีที่กล่าวจะกลายเป็น “คนจนใหม่” ของสังคม ปัญหาคงจะนำไปสู่ “ปัญหาสมองไหล” และอาจกลายเป็นปัญหาวิกฤตในที่สุด

แต่ที่แน่ ๆ ก็คือ สถาบันข้าราชการจะต้องปรับตัวต่อสภาวะสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนไป สถาบันที่เหมาะสมในสังคมเกษตร จะต้องปรับเปลี่ยนเพื่อเข้ากับสังคมกึ่งเกษตรกึ่งอุตสาหกรรม และระบอบเสรีประชาธิปไตย ความจำเป็นในการปรับตัวนี้เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

สรุป

ความมั่นคงในมิติเบ็ดเสร็จจึงไม่ได้อยู่ที่การรักษาเสถียรภาพทางการเมืองจากภายนอก และภายใน จากกองทหารต่างชาติหรือลัทธิต่างชาติ แต่อยู่ที่การสร้างความสำเร็จทางเศรษฐกิจ การพัฒนาระบอบประชาธิปไตย การสร้างคุณธรรม และการประกันทางสังคม ในทางจิตวิทยาจะต้องให้คนมีความรักชาติ ภูมิใจในวัฒนธรรมของตน มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ความมั่นคงของชาติในมิติเบ็ดเสร็จจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพราะมีตัวแปรเกี่ยวข้อง หลายตัวแปร

พอจะกล่าวได้ว่า ความมั่นคงจะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องประกอบด้วย การมีเศรษฐกิจ ที่มีความเจริญสูง มีการแจกแจงที่เป็นธรรม มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย มีระบบธุรกิจ การค้าที่ทันสมัย

ในแง่การพัฒนาเศรษฐกิจนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอาศัยวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ เศรษฐกิจที่มั่นคงย่อมมีส่วนเสริมความมั่นคงในด้านอื่น อย่างไรก็ตาม การแจกแจงรายได้ที่เป็นธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ถ้าหากการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้คนรวยรวยขึ้น คนจนจนลง เกิดช่องว่างระหว่างนครและชนบท ย่อมนำไปสู่ปัญหาและอาจนำไปสู่ปัญหาความมั่นคงได้

ในแง่ระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องมีการบวนการที่สะอาดพอสมควร การใช้เงินซื้อเสียงควรให้มันน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย ต้องมีระบบที่กรองคนที่เข้าสู่สภาและคณะผู้บริหาร บัณฑิตการฉ้อราษฎร์บังหลวง มีระบบราชการที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล เสียสละเพื่อส่วนรวม

ในแง่ของธุรกิจนั้น ระบบการเมืองต้องเปิดโอกาสกว้าง สร้างโอกาสที่เท่าเทียมกัน ป้องกันไม่ให้มีการผูกขาดโดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ต้องมีกฎระเบียบที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจได้มีส่วนเสริมสร้างรายได้จากการค้า เพื่อให้รัฐเก็บภาษีและนำไปพัฒนาประเทศ นักธุรกิจมีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงในที่สุด

กล่าวโดยสรุป มิติใหม่ของความมั่นคงจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบหลายมิติที่สำคัญที่สุดคือ ความยุติธรรมทางสังคม คนทุกกลุ่มทุกเหล่า ประชาชนทั่วไป กรรมการ ชาวนา นักธุรกิจ ลูกจ้าง ข้าราชการ ต้องได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันจากความเจริญของประเทศ ทุกคนต้องมีโอกาสพัฒนาตนเอง อย่างมีศักดิ์ศรี กล่าวคือมีปัจจัยสี่ มีโอกาสขยับขึ้นทางสังคม มีสิทธิในทางการเมือง

เมื่อสภาวะดังกล่าวเกิดขึ้น ความมั่นคงของรัฐ ของประเทศชาติ ที่จะปรากฏขึ้นอย่างสมบูรณ์แบบ

สังคมไทยกำลังก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วในลักษณะพลวัต ทั้งทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ จะต้องมีการปรับตัวของคนและสถาบันในระดับต่าง ๆ แต่มีข้อที่น่าคิดคือ การปล่อยให้การพัฒนาดังกล่าวเกิดขึ้นโดยไม่มีมาตรการป้องกันแก้ไข ผลในทางลบอาจจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมธนาธิปไตยได้ จึงต้องมีการระมัดระวัง ซึ่งจะขอสรุปการสาธยายข้างล่างนี้

สังคมไทยซึ่งเดิมเป็นสังคมเกษตรกรรม กำลังก้าวไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทำให้เกิดสภาวะที่ต้องมีการปรับตัวของคนในสังคม ความพลวัตของระบบเศรษฐกิจ การดำเนินธุรกิจ ทำให้สภาพสังคมแบบง่าย ๆ สมาย ๆ แบบเกษตรกรรมกำลังจะหกลายไป ความสัมพันธ์มนุษย์มีลักษณะเป็นแนวรอบมากขึ้น กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เกิดขึ้น สังคมไทยมีลักษณะพหุภาพมากขึ้น เกิดการขยับขึ้นทางสังคม เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นมากหน้าหลายตา ขณะเดียวกัน ข้าราชการก็กำลัง

จะกลายเป็นคนจน หรือคนที่มีรายได้น้อยในสังคม จะมีลักษณะใกล้เคียงกับชาวยุโรปในสังคมโซเวียต ยิ่งขึ้น ยกเว้นบางชนบางกลุ่มที่ร่วมมือกับพ่อค้าและนักการเมือง เกิดการรุกรานในบางสถานะ คนที่เคยอยู่ในสถานะสังคมสูงกำลังถูกสภาวะทางเศรษฐกิจทำให้ฐานะตกต่ำ ช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนกำลังถ่างออกทุกที สภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าวนี้ ได้ก่อให้เกิดชีวิตที่ตึงเครียดขึ้น เกิดความจำเป็นในการปรับตัวของชนชั้นข้าราชการ

ในขณะเดียวกัน ระบบการเมืองแบบเบ็ดเตล็ดกำลังปล่อยให้เกิดการเปิดกว้างต่อการรับผู้นำทางการเมืองจากนอกระบบราชการ ทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างศูนย์อำนาจเดิมและศูนย์อำนาจใหม่ ระหว่างข้าราชการและพ่อค้า-นักการเมือง การอ้อมข้อมกันในระบบประชาธิปไตย ครั้งใดกำลังจะไร้ผล เพราะการลุกขึ้นของกลุ่มการเมืองในทางอำนาจ ผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ และสถานะทางสังคม สังคมไทยขณะนี้จึงอยู่ในสภาวะของการต้องปรับตัวอย่างขนานใหญ่ของกลุ่มคนและสถาบันต่าง ๆ การพยายามปรับตัวนี้ดำเนินไปอย่างขมขื่นและปวดร้าวต่อคนบางคนและบางกลุ่ม แม้แต่อาชีพอาจารย์ก็อยู่ในสภาวะที่เสื่อมไปจากเดิม มีความยากลำบากที่จะได้อาจารย์ที่มีคุณวุฒิสูง โดยเฉพาะในสายแพทย์ วิศวกรรม ผู้เชี่ยวชาญสมองกล ระบบราชการได้สูญเสียคนเหล่านี้ไปเป็นจำนวนกว่า 4,000 คน ในสองปีที่ผ่านมา

สังคมไทยในอนาคตอันใกล้ จะเป็นสังคมที่เปิดกว้างขึ้นในทางการเมือง สังคมไทยจะมีสภาวะที่เป็นพหุภาพมากขึ้น กลุ่มคนที่จะมีอำนาจคือ กลุ่มนักธุรกิจ ถ้าไม่มีการปรังระบบราชการ โดยเฉพาะในทางสถานะ อำนาจ และเศรษฐกิจ ระบบจะรักษาคนไว้ไม่ได้ จะไม่มีสถาบันใดกานอำนาจของภาคเอกชน เมื่อนั้นสังคมไทยจะกลายเป็นสังคมของธนาธิปไตยและวณิชยธิปไตยโดยสิ้นเชิง